

El pare de la revolució

Fidel Castro
es confessa
amb Oliver Stone,
el director de cinema
que l'ha convertit en
protagonista del seu
darrer, i polèmic, film,
'Comandante'.
Tots dos parlen
d'Amèrica del Nord,
del nou ordre
internacional,
de l'embargament
contra Cuba,
del comunisme...
i del seu destí.

El "tema" Castro no va ser elecció meua, va sortir quan un productor argentí, Fernando Sulichin, m'ho va proposar. Vam quedar amb una petita comitiva espanyola i amb el cineasta mexicà Rodrigo Prieto, i vam rodar un especial, tenint al cap, això sí, la idea d'un home que mira enrere, la seva vida passada. Ja l'any 1986 vaig tenir l'oportunitat de conèixer Castro durant el Festival de Cinema de l'Havana, on es va presentar *Salvador* amb molt d'èxit. En aquella ocasió, Castro em va semblar un home cordial i exuberant, una persona interessada en la cultura i la vida.

Vaig pensar que aquesta trobada, després de setze anys de distància de la primera, em donaria la possibilitat d'aprofundir, d'entendre millor el que havia significat la vida per a un home amb les vivències d'un guerrer i d'un rebel que havia triomfat, un home que porta amb orgull les seves cicatrius, que encara governa el seu país i que ha estat el pare de la revolució. Un home fort que s'ha guanyat allò que els francesos podrien definir com un cert respecte. Es pot no estar-hi d'acord, se'l pot odiar, però de cap manera se'l pot ignorar. És una força de la història.

—Des que va començar la guerra a l'Iraq, Cuba ha tornat a primera plana. En menys d'una setmana, hi hagué tres segrestos aeris, el segrest d'una embarcació i alguns judicis molt durs.

pirates d'aquella embarcació van ser arrestats per les autoritats cubanes.

—Hi va haver un judici molt ràpid, al final els segrestadors van ser declarats culpables i, per tant, condemnats a la pena de mort. Menys de vuit dies després, van ser executats. Segons les lleis del dret internacional, es tracta d'un període de temps excessivament breu, sobretot després d'un judici sense possibilitat d'apel·lació.

—És veritat, però pràcticament estem en una situació de guerra.

—Hi havia molta tensió, els EUA es disposaven a envair l'Iraq i, de colp i volta, després d'anys de calma, a Cuba es va produir una explosió d'accions terroristes.

—El primer segrest es va produir dues hores abans de l'inici de la guerra, després de dinou anys durant els quals no n'hi havia hagut cap. A les 19.05 h del vespre ens vam assabentar que un avió de passatgers, que feia el trajecte Nueva Gerona - l'Havana, havia estat segrestat per sis homes armats amb ganivets. No vam saber-ne res més des del moment que van ser arrestats al territori nord-americà, on van obtenir el dret d'asil de manera automàtica.

—Segons vostè, hi ha una connexió entre la guerra de l'Iraq i la represa dels segrestos aeris a Cuba?

—Simplement ho trobo extremadament sospitós... El segon aparell va

ser segrestat el 31 de març; el primer, el dia 19. Entre aquestes dues dates, els jutges de Miami van alçar les acusacions de terrorisme als pirates cubans i els van alliberar.

—Per quin motiu?

—Perquè l'estat de Florida està governat per una màfia. És allà on es troben els extremistes que volen crear un conflicte amb Cuba. Ara volen provocar una crisi com la del 1994, un èxode massiu.

—No entenc res. Els EUA van declarar la guerra al terrorisme i tot seguit deixen anar els terroristes!

—És una de les conseqüències de la llei Cuban Adjustment Act, que dona el dret, als emigrants cubans, d'establir-se als EUA. A més, el jutge en qüestió era Lawrence King, el mateix que no volia que el petit Elian Gonzá-

—No sóc cruel, ni inaccessible a les peticions de gràcia, però el nostre primer deure és defensar el nostre poble. Per això no podem dubtar. Encara que els condemnats a mort no són tan culpables com els que els han empès al terrorisme.

—És a dir...

—Bush està envoltat d'extremistes, com Otto Reich, a qui el Senat americà es nega a acreditar com a ajudant del secretari d'Estat pel seu passat d'horror i mentides a Amèrica Central. Em va fer mal enviar a morir aquella gent, però era necessari. Avui, un mes i deu dies després dels sinistres esdeveniments, no hi ha hagut cap més segrest aeri o naval, ni un.

—Llavors, per què fa una distinció entre els pirates de l'aire —que vostè qualifica de criminals— i els dissidents? Fa

una superpotència que anuncia raids preventius contra més de seixanta països del món. No hem d'oblidar que Cuba forma part d'aquesta maleïda llista i que això és el resultat de la màfia cubana a Washington!

—Reaccionant massa durament, no corre el risc de caure en el parany de Bush?

—El món està governat per les lleis de la jungla. Si mentre navegues et trobes una barracuda i aquesta et persegueix, si tens por i intentes tornar a terra, estàs perdut. Pel contrari, si te la mires fixament als ulls, l'assassina se'n va. Més o menys com passa amb els gossos. Entengui'm, no faig cap comparació amb el president dels EUA. Però és el principi de tots els cubans: no girar mai l'esquena a l'agressor. Des de fa molt de temps defensem

lez tornés a Cuba, la seva pàtria natal.

—El vuitanta per cent dels nord-americans va posar-se al costat del Govern cubà en aquell assumpte. Per què van ordenar tan ràpidament l'execució dels autors del segrest naval?

—Per detenir l'onada d'accions terroristes, feia falta tallar el mal d'arrel. Efectivament, a Cuba hi ha persones condemnades a la pena capital que esperen de dos a tres anys, però en aquest moment no vivim en el millor dels mons.

—Què li fa por, un atac a una refineria?, a la televisió?

—Hem perdut el costum de tenir por. També hem estat amenaçats amb armes nuclears.

—Tornem a la rapidesa en les execucions dels pirates de l'aire. Per què?

poc n'ha enviat a la presó setanta-cinc i per períodes de temps més aviat llargs.

—Aquella gent vol destruir la revolució cubana, i per aquesta raó rep molts diners dels Estats Units.

—Què és un dissident? Heu condemnat un periodista a vint-i-vuit anys de presó!

—És la propaganda internacional que els fa ser periodistes. En realitat, dels trenta-quatre dissidents presentats com a periodistes, només quatre en tenien el títol. Durant anys hem estat tolerants, fins i tot hem perdonat els 1.500 agressors americans de badia de Cochinos, que van ser alliberats després de dos anys de presó, a canvi, és cert, d'un important lliurament de productes alimentaris. Però avui vivim sota l'amenaça d'una superpotència com no havia existit mai,

amb dignitat la nostra minúscula illa. Si les sancions són tan pesades és per les circumstàncies. Cal ressaltar que mai no es parla dels cubans empresonats a Florida. Eren agents encarregats de les accions contra Cuba. Se'ls tracta d'una manera bastant cruel.

—Bush acaba de prohibir als cubans de Miami enviar diners als seus parents a l'illa. Mentrestant la situació a Venèçuela ha causat un tall seriós en l'aprovisionament de petroli. Se'n sortirà, l'economia cubana?

—Primer de tot, una correcció: contràriament a tot el que es diu, Venèçuela no ens proveeix de petroli de franc. Ara, és veritat que els boicots i els problemes que aguanta Chávez ens han obligat a comprar petroli a preus més alts, però nosaltres estem incentivant i desenvolupant la pro-

ducció local. Enguany n'hem produït set-centes tones més. Des d'un punt de vista energètic, som molt menys dependents avui dia que no en l'època de la caiguda de la Unió Soviètica.

—I els diners de Miami?

—A Miami hi ha només una minoria d'extremistes que volen la mort de Cuba; en la majoria dels casos, els exiliats lamenten no poder ajudar les seves famílies que encara viuen a l'illa.

—Cuba aconsegueix resistir sense els diners provinents dels Estats Units?

—Hem travessat situacions més dures. Abans, podíem córrer el risc de quedar completament aïllats; avui dia, gràcies al correu electrònic, estem constantment en contacte amb el món.

—Vostè ha estat un guerriller; no ha tingut mai la temptació de realitzar accions com aquestes?

volien fer-se amb les mines de ferro algerianes. Fins a aquell moment, el Marroc havia mantingut una bona relació amb Cuba. Això no obstant, el Marroc va agredir la jove república algeriana. Llavors hi vam enviar alguns carros de combat.

—El seu compromís més important a l'Àfrica ha estat Angola? Quants homes hi ha perdut?

—Sí, Angola i Etiòpia. Uns dos mil, comptant els que van morir amb el Che, els obrers de Grenada, els nostres consellers a Nicaragua. La nostra victòria sobre els sud-africans va ser determinant per a la fi de l'*apartheid*.

—De quina manera?

—Tenien una por terrible que els envaïrem. Els nord-americans estaven molt preocupats, i els russos també.

—Els nord-americans ens ho han proposat moltes voltes, també durant els conflictes d'Amèrica Central, on hem estat presents. Els nord-americans no suporten les rendicions. Com van fer els soviètics. Tot o res. Qui s'ha salvat dels nord-americans? Els haitians?

—Qui vol abandonar Cuba?

—El noranta-cinc per cent de la gent ho fa per motius econòmics, en primer lloc, com és el cas dels mexicans, perquè esperen guanyar cinquanta vegades més fent la mateixa feina. S'omien tenir un cotxe i tot un seguit de béns materials. No es preocupen ni per la salut ni per l'educació. I els que no aconsegueixen un visat, proven d'anar-se'n de manera il·legal.

—Què és aquest projecte Varela, reconegut per la UE, guardonat amb el pre-

—Sí, una vegada, durant l'exili a Mèxic. Vam comprar un vaixell, el Granma. La resta de la història ja la coneixeu. De tota manera, nosaltres no pensàvem en el segrest aeri com una arma, sinó simplement com a mitjà per arribar a Cuba.

—Vostè també té un doble, com Saddam?

—M'agradaria molt. Podríem repartir-nos la feina.

—Què pensa de la situació a l'Iraq? Una guerra de 23 dies, amb poques pèrdues.

—El problema serà governar el país. Miri els algerians, vull dir que l'exèrcit francès... ha perdut.

—Van enviar tropes a Algèria?

—Sí, vam ajudar els que lluitaven per la independència. Vam enviar algunes armes, perquè els marroquins

—Vol dir que els sud-africans se sentien bastant vulnerables?

—Sí, psicològicament estaven vençuts.

—És un punt de vista històric molt interessant. Per això està tan a prop de Mandela?

—Sí.

—Hi ha veterans d'Angola a Cuba?

—Sí. I monuments en memòria seva a cada ajuntament.

—D'alguna manera, les seves guerres africanes són els seu petit Vietnam. Encara que amb final feliç.

—La cosa més extraordinària és haver lluitat, tan lluny de Cuba com de Moscou, contra un estat que posseïa armes nuclears.

—És veritat que Kissinger li va oferir l'aixecament del bloqueig a canvi de retirar-se d'Angola?

mi Sakharov, amb el nom del famós dissident rus?

—Ni més ni menys més que una de les nombroses maquinacions per crear, a Cuba, una oposició amb aparença legal. Forma part dels nous mètodes americans per abatere la revolució.

—Té alguna cosa de nou?

—Els anys seixanta van ser els anys dels plans d'invasió, com la de la badia de Cochinos, la crisi dels míssils. És a dir, és la mateixa política portada endavant amb altres mètodes. Klausewitz deia que la guerra és la política amb altres mètodes. Aquí és el contrari: la política és la guerra amb altres mètodes.

—Setanta-cinc dels noranta-cinc dissidents arrestats recentment continuen en presó. Van ser condemnats a penes molt

dures després de judicis massa ràpids. Es tracta de periodistes, llibreters...

—Heus aquí el senyor Stone distorsionant els fets!

—Està escrit pertot arreu.

—Goebbels va fer el mateix, repetir i repetir, i d'aquesta manera les mentides passen per veritats.

—El 19 d'abril, l'agència Reuters, que no és nord-americana, anunciava que Cuba havia rebutjat la visita dels inspectors dels drets humans.

—És veritat. Cuba és el país que ha fet més propostes a l'ONU en matèria de drets humans. Per tant, rebutgem aquest tipus d'inspeccions com vam rebutjar, d'altra banda, les inspeccions de míssils. Cuba no accepta aquest tipus d'intervenció de l'exterior.

—Per què?

—Sí, les que són de bona fe.

—Per exemple?

—No en recordo cap, però entre els nostres intel·lectuals hi ha concepcions diverses sobre com construir el socialisme.

—Acceptaria que algú digués que Castro ha traït la gran idea de la revolució?

—Pensaria que aquesta persona s'equivoca.

—Imagini que jo sóc un jove director cubà. Vull fer un film sobre els guerrillers de Sierra Maestra durant els anys 1958-59. La meua idea és mostrar que, darrere de la romàntica imatge dels herois, hi va haver seriosos conflictes. Es rodaria el meu film?

—No, perquè aquest jove no trobaria mai ningú disposat a col·laborar amb ell.

—Per por?

món sencer. Representem un repte per a l'opinió pública internacional. En els moments més greus de la seva història, Cuba s'ha salvat sempre, no gràcies a allò que pensaven a l'exterior, sinó per l'heroisme i la perseverança del seu poble. Quan es va desfer el bloc socialista a l'Europa de l'Est, ningú no hauria apostat ni un cèntim per la supervivència de la república cubana. Està clar que l'opinió pública nord-americana —més de dos-cents milions de persones— té un pes important. De fet, nosaltres tenim molts als EUA, com també a la Xina, que té més de mil milions i mig d'habitants, o els cinc-cents milions d'africans, el centenar de milions d'indis, indonesis, singalesos... Els països més desenvolupats només representen el vint per cent de la població mundial.

—No podem perdre temps. I també perquè és una qüestió d'honor.

—Tanmateix, en la llista redactada per Amnistia Internacional, l'organització dels drets humans, Cuba es troba lluny de ser el pitjor dels països. Només els retreuen la detenció de "presoners de consciència", com a Mèxic, el Perú i l'Argentina.

—Estic d'acord pel que fa als "presoners de consciència", però han investigat, Amnistia o l'ONU, les desenes i desenes de morts ordenades per Bush amb l'excusa de la lluita contra el terrorisme? I això sense esmentar els atemptats contra la meua persona organitzats pels diversos governs nord-americans... A més, menteixen. Aquests famosos "presoners de consciència" són mercenaris, en realitat.

—Castro accepta les crítiques?

—Al contrari, perquè els cubans saben la veritat sobre els homes que porten la responsabilitat d'aquest país.

—Sincerament, no hi ha hagut mai abús de poder?

—Sens dubte, però mai amb vessament de sang. Aquí no hem tingut cap cas de tortura, puc posar-hi la mà al foc. Tanmateix, milions de voltes s'ha escrit el contrari. Però estem vacunats contra aquest tipus de mentides.

—Imaginem un jove al capdavant de Cuba. Seria una ràfega d'aire fresc, encara que no posés en qüestió la revolució. Potser seria el moment de veure com van les coses i la imatge de Cuba a l'exterior podria millorar, no?

—Fan falta dues coses: en primer lloc, no estic disposat a donar cap satisfacció a Bush. En segon lloc, nosaltres tenim excel·lents relacions amb el

—Vostè, però, és el *caudillo*.

—No accepto aquesta definició. Jo sóc una mena de pare espiritual, no sóc ni president de la república, només ho sóc del Consell d'Estat. No puc ni nomenar ambaixador un amic meu. Represento, essencialment, una autoritat moral. Però si volem parlar de "valors democràtics" nord-americans, llavors podem dir que només el cinquanta per cent dels ciutadans acudeix a les urnes, i que el president resulta elegit amb menys del vint-i-cinc per cent dels sufragis. A casa nostra, tot i que el vot no és obligatori, l'aflluència a les urnes és del 94,5 per cent.

—Parlem dels aspectes positius de Cuba. Comencem per l'ensenyament.

—El cent per cent dels nois va a l'escola. Tenim centres especialitzats per

a joves minusvàlids, uns cinquanta mil al nostre país.

—Els joves adults també poden reprendre els estudis?

—Hi ha un programa per als joves entre disset i trenta anys. Tenen dret a borses d'estudi, i els que ja treballen continuen rebent el seu salari.

—A Cuba hi ha el major nombre de professors per habitant al món.

—El doble que el continent americà. Hi ha una mitjana d'un professor per cada vint estudiants. Només ens guanya Dinamarca.

—Fan servir la ràdio, vostès?

—Estic convençut que els vuit-cents milions d'analfabets que hi ha avui dia al món podrien aprendre a llegir i a escriure en menys de cinc anys, gràcies a aquest tipus de programes radiofònics que hem preparat.

humà. Els països occidentals, on el capital financer es troba en primer lloc, no podrien enviar tants metges tan lluny.

—A Cuba no existeix l'esport professional.

—L'esport és un dret del poble, un mitjà per millorar la seva condició física i acostumar-se al sacrifici. Nosaltres podem presumir de tenir el percentatge més alt de medalles olímpiques per habitant en tot el món.

—La publicitat i el culte a la personalitat estan prohibits.

—Sí, a excepció de les campanyes contra el tabac, la publicitat no és permesa, a Cuba. El culte de la personalitat està prohibit. Cap nom d'un dirigent viu pot utilitzar-se per batejar una escola o un carrer.

d'Estat encarregat de les armes estratègiques. Un dia va decidir que estàvem desenvolupant un programa de recerca d'aquest tipus d'armes i, a més, que transferíem tecnologia a països amb grups de terroristes refugiats. És ridícul. Els nostres laboratoris col·laboren amb científics nord-americans per produir fàrmacs contra la meningitis i algun tipus de tumor.

—Bush va llançar aquestes acusacions justament quan l'expresident americà, Jimmy Carter, visitava Cuba.

—Ho va fer per enutjar-lo, però Carter és una persona seriosa i, per sort, com que es trobava al lloc, vam poder convidar-lo a realitzar una inspecció en les nostres instal·lacions.

—Ken Alibek, l'exdirector dels programes soviètics d'armes bacteriològiques,

—Cuba també té un rècord en el camp sanitari.

—Tenim setanta mil metges per a onze milions d'habitants. La taxa de mortalitat infantil, que era del 60 per mil l'any 1959, ha baixat al 6,5 per mil. A Amèrica del Nord és del 7 per mil.

—A quina edat arriba l'esperança de vida?

—Ha pujat dels seixanta-u als setanta-sis anys, i esperem arribar als vuitanta en poc temps.

—Cuba també és famosa pels seus metges "escampats" pel món.

—Més de tres mil metges, subvencionats pel Govern, treballen a l'estranger, la majoria en regions molt remotes on els seus col·legues occidentals no podrien arribar mai. Això és el que jo anomeno el nostre capital

—No hi ha cartells ni estàtues de Castro.

—Cap ni una. Ni una foto oficial.

—La població està coberta al cent per cent per una xarxa de protecció oficial. I una cosa encara més sorprenent és que el vuitanta-cinc per cent dels cubans tenen una casa en propietat.

—En el nostre sistema socialista, hi ha persones que en tenen més d'una, però mai desenes. L'allotjament no ha de ser un negoci.

—Qui són els més rics a Cuba?

—Els agricultors que venen en els mercats privats i que dipositen els seus estalvis en el banc a una taxa d'interès del vuit per cent.

—Bush li atribueix la possessió d'armes bacteriològiques.

—No és Bush qui ens acusa, sinó Bolton, el funcionari del Departament

ques, que viu avui dia als EUA, sosté que vostès disposen d'artefactes d'aquesta mena des de l'inici dels anys noranta.

—Això és completament fals. Per dues raons: primer, perquè els nostres científics han estat formats amb l'objectiu de salvar vides, i, després, perquè aquí no trobarà mercenaris capaços de fabricar substàncies mortals a canvi de diners.

—Es considera un dinosaure?

—Tot el contrari. Em sento com un ocell que surt del niu. Jo volo cap a l'eternitat. De vegades, em dic a mi mateix que m'agradaria molt estar encara aquí l'any 3000.

Oliver Stone

© L'Espresso-EL TEMPS

Traducció: Yolanda Guirao Sánchez